

PRAMENE PRÁVA EÚ, SO ZAMERANÍM NA OBLASŤ JUSTIČNEJ SPOLUPRÁCE V TRESTNÝCH VECIACH*SOURCES OF EU LAW RELATING TO JUDICIAL COOPERATION IN CRIMINAL MATTERS***JUDR. ANNA ONDREJOVÁ, LL.M**

VEDÚCA ODDELENIA MEDZINÁRODNÉHO PRÁVA VEREJNÉHO A EURÓPSKÝCH ZÁLEŽITOSTÍ

GENERÁLNA PROKURATÚRA SLOVENSKEJ REPUBLIKY

E-MAIL: ANNA.ONDREJOVA@GENPRO.GOV.SK**KLÚČOVÉ SLOVÁ:**

pramene práva EÚ, únieové právo, komunitárne právo, Lisabonská zmluva, Zmluva o fungovaní EÚ, kompetencie orgánov EÚ, priamy účinok práva EÚ, prednosť práva EÚ, Schengenské dohody, justičná spolupráca v trestných veciach, posilnená spolupráca, Eurojust, Európska prokuratúra, projekt Corpus Iuris, právne akty orgánov EÚ

KEY WORDS:

sources of EU Law, EC Law, the Lisbon Treaty, the Treaty on the Functioning of the EU, competences of EU institutions, direct effect of EU Law, priority of EU law, the Schengen agreements, judicial cooperation in criminal matters, Eurojust, European Public Prosecutor's Office, Corpus Iuris Project, legal acts of EU institutions

ABSTRAKT:

Príspevok sa zaoberá štruktúrou, záväznosťou a účinkami prameňov práva Európskej únie (zahrňujúc právo Európskych spoločenstiev) od vzniku Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ až po Lisabonskú zmluvu, so zameraním na oblasť justičnej spolupráce v trestných veciach. Poukázaním na ich vývoj a obsah sa snaží čo najstručnejšie a najzrozumiteľnejšie vyložiť zložité otázky prameňov, štruktúry, tvorby a od toho odvodenej záväznosti európskeho práva. Ťažisko príspevku spočíva v porovnaní právnej úpravy z obdobia pred nadobudnutím účinnosti Lisabonskej zmluvy a po nej. Rieši aj otázku platnosti prameňov práva z obdobia pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy po jej vstupe do platnosti. Cieľom príspevku je uľahčiť poznanie a pochopenie hierarchickej sústavy právnych aktov Európskej únie v ich dynamickej podobe, pre praktické využitie získaných poznatkov.

ABSTRACT/SUMMARY:

The presented article deals with the structure, the binding nature and the effects of the EU law (including the law of the European Communities) since the establishment of the European Coal and Steel Community until the adoption of the Lisbon Treaty, focusing on the area of judicial co-operation in criminal matters. Pointing out the development as well as the contents of the mentioned documents, the article aims to introduce the issues of sources, structure, creation of European law and in reference to that, to deal with the binding effects of the European law. The gist of the article compares the legal regime that existed prior the adoption of the Lisbon Treaty to the regime that is in operation today. It also deals with the issue of validity of sources of law dating from the period prior to the Lisbon Treaty and after it came into effect. One of the aims of the article is to facilitate knowledge about the hierarchical system of EU legal acts in their dynamic form in order to support the practical application of the knowledge.

1. ANOTÁCIA

Príspevok sa zaoberá štruktúrou, záväznosťou a účinkami prameňov práva Európskej únie¹ od vzniku Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ až po Lisabonskú zmluvu, so zameraním na oblasť justičnej spolupráce v trestných veciach. Poukázanim na ich vývoj a obsah sa snaží čo najstručnejšie a najzrozumiteľnejšie vyložiť zložité otázky prameňov, štruktúry, tvorby a od toho odvodenej záväznosti európskeho práva. Ťažisko príspevku spočíva v porovnaní právnej úpravy z obdobia pred nadobudnutím účinnosti Lisabonskej zmluvy a po nej. Rieši aj otázku platnosti prameňov práva z obdobia pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy po jej vstupe do platnosti.

Cieľom príspevku je uľahčiť poznanie a pochopenie hierarchickej sústavy právnych aktov Európskej únie v ich dynamickej podobe, pre praktické využitie získaných poznatkov, najmä zo strany prokurátorov a sudcov pôsobiacich v trestnej oblasti. Ukázať, aká bola štruktúra právnych noriem Únie podľa ich hierarchickej úrovne, prameňov a spôsobu tvorby a aká bola z toho vyplývajúca právna záväznosť takto štruktúrovaných právnych noriem pred prijatím Lisabonskej zmluvy a aká je ich platnosť a záväznosť po prijatí Lisabonskej zmluvy, so zameraním na normy z oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach.

2. Úvod

Európsky parlament schválil 9. apríla 2004 prijatie Slovenskej republiky a ďalších deviatich asociovaných krajín za členov Európskej únie (ďalej len „Únia“) a tieto štáty sa stali dňom 1.5.2004 členskými štátmi Únie. Vstup bol spojený so zmenami nielen v ekonomickej a politickej oblasti, ale aj v oblasti právnej. Prameňmi práva v Slovenskej republike sa stali aj pramene komunitárneho práva a úniového práva. K podstatným zmenám došlo aj v oblasti tvorby a aplikácie práva. Všetky odvetvia vnútroštátneho práva museli byť preskúmané z pohľadu požiadaviek práva Únie. Tomuto procesu, označovanému termínom *screening* sa nevyhlo ani trestné právo.

Povinnosťou všetkých štátnych orgánov, vrátane justičných², je postupovať pri tvorbe a uplatňovaní práva v súlade s európskou legislatívou a používať pri rozhodovacej činnosti aj európske právo. Od 1. mája 2004 má každý subjekt, každý občan i každý štátny orgán Slovenskej republiky, ktorý je od tohto dňa aj subjektom Európskej únie, povinnosť dodržiavať právne normy, ktoré boli zverejnené v Úradnom vestníku Európskej únie (ďalej len „Ú.v.“)³ dostupnom na oficiálnej internetovej stránke Únie <http://europa.eu.int>⁴.

Aby sme sa dokázali orientovať v zložitých štruktúrach právnych noriem Únie, aby sme vedeli posúdiť či sú pre nás záväzne a priamo vykonateľné, je potrebné sa zoznámiť s ich štruktúrou, charakterom a aspoň v minimálnom rozsahu aj s kompetenciami orgánov Únie a Európskych spoločenstiev pri tvorbe právnych noriem.

Zložitosť problematiky je daná pomerne širokou škálou právnych aktov, ktoré boli prijímané rôznymi orgánmi, navyše, ich kompetencie sa historicky menili a treba ich poznať v tejto dynamike. Značné výkladové komplikácie prináša aj nerovnovážnosť pojmov. Zatiaľ čo Európske spoločenstva boli medzinárodnými organizáciami, na ktoré členské štáty preniesli časť svojich kompetencií, Únia bola až do Lisabonskej zmluvy len formou medzinárodnej spolupráce a nemala ani právnu subjektivitu.

1) Pojem Európska únia zahrňuje v tomto príspevku aj Európske spoločenstva, ak zo súvislosti nevyplýva niečo iného

2) Majú sa na mysli súdy aj prokuratúra

3) Má sa na mysli aj Úradný vestník Európskych spoločenstiev (Official Journal of the European Communities), ktorý vychádzal do konca januára 2003

4) Normy zverejnené po 1. máji 2004, sú k dispozícii v Ú.v. v slovenskom jazyku. Normy, ktoré boli uverejnené pred 1. májom 2004 boli dodatočne jednorázovo v obmedzenom počte vydané pre nové členské štáty v roku 2004.

Tento príspevok je pokusom ukázať vývoj a čo najstručnejšie a najzrozumiteľnejšie vyložiť zložité otázky prameňov, štruktúry, tvorby – a od toho odvodenej záväznosti – európskeho práva, so zameraním na oblasť justičnej spolupráce v trestných veciach.

3. PRÁVO EURÓPSKEJ ÚNIE A JUSTIČNÁ SPOLUPRÁCA V TRESTNÝCH VECIACH

3.1. VÝVOJ DO ROKU 1993

Hospodárska, politická aj vojenská situácia, v ktorej sa Európa a svet ocitli po skončení druhej svetovej vojny, vyvolali iniciatívy na vytvorenie zjednotenej „Západnej“ Európy, ktorá by na platforme úzkej hospodárskej kooperácie víťazných európskych mocností Francúzska a Anglicka s porazeným Nemeckom bola schopná zabrániť rozpútaniu ďalších vojnových konfliktov z jeho strany, odolávať ideologickému náporu komunizmu zo strany Ruska, konkurovať ekonomickej sile Spojených štátov Amerických a pomôcť obnove a rozvoju vojnou zničeného hospodárstva všetkých štátov Európy.

Hlavným ekonomickým problémom v tej dobe bol dovoz lacného uhlia a ocele zo zámoria, čo však nespôsobovalo vážnejší problém vtedy ešte stále koloniálnej Veľkej Británie. **Parížskou zmluvou** z 18. apríla 1951 vzniklo **Európske spoločenstvo uhlia a ocele – ESUO**, ktoré založili Francúzsko, Nemecko, Taliansko a štáty Beneluxu⁵. Zmluva nadobudla účinnosť 23. júla 1952 a bola uzatvorená na dobu 50 rokov.

Už ESUO kreovalo štyri hlavné orgány, ktoré v modifikovanej podobe doteraz tvoria základnú štruktúru orgánov Únie, Vysoký úrad (ktorý sa neskôr premenoval na Komisiu), Zhromaždenie (ktoré sa zmenilo na Európsky parlament), Radu ministrov (neskôr len Rada) a Súdny dvor (neskôr Súdny dvor ES a v súčasnosti Súdny dvor EÚ)⁶. Už v prospech ESUO sa členské štáty vzdali časti svojej suverenity.

Iniciátor vytvorenia ESUO, francúzsky minister zahraničných vecí Róbert Schuman označil ESUO za **základ budúcej európskej federácie**. Predpokladal, že budú nasledovať ďalšie integračné kroky, čo sa aj stalo. Dňa 27. marca 1957 boli podpísané tzv. **Rímske zmluvy**, **Zmluva zakladajúca Európske spoločenstvo pre atómovú energiu EURATOM** a **Zmluva zakladajúca Európske hospodárske spoločenstvo – EHS**. Prvá z nich mala za cieľ kontrolu nad atómovým priemyslom, predovšetkým nemeckým. Druhá mala za cieľ vytvoriť spoločný trh a podporovať harmonický rozvoj hospodárstva účastníckych štátov. Dňa 8. apríla 1965 bola v Bruseli podpísaná **Zlučovacia zmluva**, ktorá spojila ESUO, EURATOM a EHS pod spoločný názov **Európske spoločenstva**. Krátko na to dochádza medzi účastníckymi štátmi k vytvoreniu colnej únie. V roku 1973 sa stali členmi Európskych spoločenstiev Dánsko, Írsko a Spojené kráľovstvo, v rokoch 1981 Grécko a 1986 Španielsko a Portugalsko.

Následne došlo k prvej väčšej revízii Rímskych zmlúv **Jednotným európskym aktom**, ktorý nadobudol účinnosť 1. júla 1987. Zmenil a doplnil zmluvu o založení EHS a vytýčil si za cieľ od začiatku roka 1993 uviesť do platnosti štyri základné slobody – voľný pohyb tovaru, služieb, osôb a kapitálu – ktoré vytvárajú jednotný trh, čo sa aj podarilo.

Jednotný európsky akt priniesol aj inštitucionálne zmeny. Zvýšil význam Európskeho parlamentu a zaviedol Európsku radu⁷, ako stálu súčasť organizačnej štruktúry. Dosiahol sa aj vyšší stupeň integrácie, keď sa podarilo rozšíriť okruh oblastí tykajúcich sa problematiky vnútorného trhu,

5) Belgicko, Holandsko a Luxembursko, ktoré tvoria spoločenstvo Benelux, už v roku 1944 medzi sebou uzatvorili colnú úniu a od roku 1948 uplatňovali ekonomickú úniu

6) V tejto práci budeme používať označenie „Súdny dvor“ pre všetky časové úseky

7) Európska rada (angl. European Council) sa skladá z prezidentov a predsedov vlád členských štátov Európskej únie, z predsedu Európskej rady a z predsedu Európskej komisie. Neformálne je nazývaná aj Summit EÚ. Novinári a študenti si často pletú Európsku radu, Radu EÚ (pred tým Rada ministrov) a Radu Európy (samostatná medzinárodná organizácia, nijak nesúvisiaca s EÚ)

v ktorých Rada ministrov už nemusela vo všetkých prípadoch rozhodovať jednomyseľne a vo vymedzených oblastiach a otázkach mohla rozhodovať kvalifikovanou väčšinou.

Žiadna z uvedených zmlúv, tvoriacich primárne právo Európskych spoločenstiev sa nedotýkala spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí. Všetky boli zamerané len na oblasť hospodársku. **Až Zmluva o Európskej únii, tzv. Maastrichtská zmluva, ktorá nadobudla účinnosť dňom 1. novembra 1993 sa po prvýkrát zmieňuje o spolupráci v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí.**

3.2. MAASTRICHTSKÁ ZMLUVA

Maastrichtská zmluva zmenila názov Európskeho hospodárskeho spoločenstva na **Európske spoločenstvo** (ďalej len „ES“), zhrnula oblasti dovtedajšej spolupráce do tzv. „prvého piliera Maastrichtského chrámu“ a zriadila jeho druhý pilier (spolupráca v oblasti zahraničnej a bezpečnostnej politiky) a **tretí pilier (spolupráca v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí)**, čím vytvorila novú hospodársku a politickú štruktúru – Európsku úniu.

Zriadením troch pilierov sa začalo európske právo⁸ deliť na komunitárne a únieové. Komunitárnym právom, nazývame právo Európskych spoločenstiev, teda právo z oblasti 1. piliera a únieovým právom nazývame právo Únie, teda právo z oblasti 2. a 3. piliera.

Spolupráca medzi členskými štátmi v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí mala podľa Maastrichtskej zmluvy len **informačný a konzultačný charakter**, s cieľom koordinovať činnosti členských štátov a ich príslušných orgánov⁹.

Jediným orgánom Únie, ktorý mal právo vydávať „právne normy“ pre oblasť spravodlivosti a vnútorných vecí bola Rada (ministrov vnútra a spravodlivosti) a to formou zaujatia **„spoločného postoja“** alebo prijatia **„spoločného postupu“** s možnosťou prijať opatrenia na uskutočnenie spoločného postupu¹⁰. **Išlo o právne nezáväzné, nijak nevynútiteľné spoločné akty, ktoré členské štáty zaväzovali len politicky.** Prijímali sa za predpokladu, že vzhľadom na rozsah a účinky zamýšľaného postupu bolo možné dosiahnuť ciele Únie lepšie, ako postupom jednotlivých štátov¹¹. Rada o zaujatí spoločných postojov a prijatí spoločných postupov a opatrení na ich uskutočnenie rozhodovala jednomyseľne. Mohla však rozhodnúť, že „opatrenia na uskutočnenie spoločného postupu“ sa prijmu kvalifikovanou väčšinou.

Prijatie uvedených právnych aktov mohol navrhnúť ktorýkoľvek členský štát, v prvých šiestich z deviatich oblastí vymenovaných v čl. K.1 to mohla urobiť aj Komisia. Mohli sa týkať týchto oblastí:

- 1/ azylová politika
- 2/ pravidiel upravujúce prekročenie vonkajších hraníc členských štátov a vykonávanie kontroly na týchto hraniciach
- 3/ prisťahovalecká politika týkajúca sa štátnych príslušníkov tretích krajín (podmienky vstupu na územie členských štátov, pohybu a pobytu na tomto území, vrátane spájania rodín a možnosti zamestnania a boj proti nelegálnemu prisťahovalectvu, pobytu a práci štátnych príslušníkov tretích krajín na území členských štátov)
- 4/ **boj proti drogovým závislostiam, ak sa nezahŕňa pod ustanovenia bodov 7 až 9**

8) S pojmom "európske právo" sa stretávame v literatúre v rôznom význame. Možno ním rozumieť súhrn právnych poriadkov všetkých štátov Európy, súhrn právnych noriem regulujúcich činnosť všetkých európskych medzinárodných organizácií alebo súhrn právnych noriem Rady Európy. Najčastejšie sa však pod pojmom „európske právo“ rozumie súhrn právnych noriem EÚ a ES, ako v tomto prípade.

9) Čl. K.3 Maastrichtskej zmluvy, jej VI. Hlavy, nazvanej „Ustanovenia o spolupráci v oblasti spravodlivosti a vnútorných vecí“ (táto hlava mala celkom deväť článkov)

10) Článok K.3 Maastrichtskej zmluvy

11) Napríklad Spoločný postup z 29.6.1998 o vytvorení Európskej justičnej siete

- 5/ **boj proti podvodom v medzinárodnom meradle, ak sa nezahŕňa pod ustanovenia bodov 7 až 9**
- 6/ spolupráca súdov v občianskych veciach
- 7/ **spolupráca súdov v trestných veciach**
- 8/ colná spolupráca
- 9/ policajná spolupráca za účelom boja proti terorizmu, nezákonnému obchodovaniu s drogami, a ďalším závažným formám medzinárodného zločinu, v prípade potreby aj určité aspekty colnej spolupráce v súvislosti s organizáciou systému Únie v oblasti výmeny informácií v rámci európskej policajnej služby (Interpolu).

Vymedzenie týchto oblastí je dôležité v súvislosti s komunitarizáciou Schengenských dohôd, s ich začlenením do *acqui communautaire* na základe Amsterdamskej zmluvy.

3.3. AMSTERDAMSKÁ ZMLUVA

Po deviatich rokoch, počas ktorých sa počet členov Únie nezvýšil, Kodaňský summit v roku 1993 definoval kritéria vstupu do Únie. Následne v roku 1995 sa stali členskými štátmi Únie Rakúsko, Fínsko a Švédsko.

Dňa 2. októbra 1997 bola podpísaná Amsterdamská zmluva, ktorá menila zmluvu o Európskej únii, zmluvy o založení Európskych spoločenstiev a niektoré súvisiace akty, aj číslovanie ich článkov¹². Táto zmluva nadobudla platnosť dňa 1. mája 1999. Nepodarilo sa ňou celkom naplniť ambíciu zmeny vnútorných štruktúr Únie tak, aby bola lepšie pripravená na podstatné rozšírenie počtu členských štátov, priniesla však isté zmeny aj v tejto oblasti. Okrem inštitucionálnych otázok sa zmeny dotkli zahraničnej politiky, občianstva Únie a **oblasti slobody, bezpečnosti a práva, vrátane spolupráce v oblasti spravodlivosti a vnútorných záležitostí**.

V čl. 6¹³ sú novo vymenované zásady na ktorých je Únia založená. Sú to zásady slobody, demokracie, dodržiavania ľudských práv a základných slobôd, zásada právneho štátu a zásady, ktoré sú spoločné členským štátom. V čl. 6 ods. 2 sa ďalej uvádza, že Únia rešpektuje základné práva, ktoré zaručuje Európsky dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd a ktoré vyplývajú zo spoločných ústavných tradícií členských štátov, ako **všeobecné zásady práva spoločenstva**.

Vymenovanie zásad práva spoločenstva nie je len politickou deklaráciou. **Tieto zásady sú prameňom práva a výkladovým pravidlom pre interpretáciu a aplikáciu všetkých právnych noriem spoločenstva a ako také ich používa aj Súdny dvor. Porušenie zásad členským štátom je Amsterdamskou zmluvou po prvý krát aj sankcionované.** Po procedúre stanovenej v čl. 7 mohla Európska rada rozhodnúť o pozastavení niektorých práv vyplývajúcich dotknutému štátu z uplatňovania Zmluvy o Európskej únii, vrátane hlasovacích práv v Rade.

Maastrichtská zmluva vytvorila v hlave VI základy pre spoluprácu v oblastiach spravodlivosti a vnútorných záležitostí na medzivládnej (treťopilierovej) úrovni. **Spolupráca v oblastiach vymenovaných Maastrichtskou zmluvou v čl. K1¹⁴ v bodoch 1, 2, 3 a 6¹⁵ bola Amsterdamskou zmluvou prevzatá zo zmluvy o Európskej únii do Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva¹⁶ a prešla tak do prvého piliera.** Medzivládny charakter spolupráce v týchto oblastiach sa zmenil na spoluprácu na supranacionálnom princípe (prešla plne do moci inštitúcií ES). Len **oblasť policajnej a súdnej spolupráce v trestných veciach ostala súčasťou Zmluvy o Európskej únii a patrila naďalej**

12) Ruší označovanie článkov písmenami (napr. K.1) a nahrádza ho číselným označením

13) Predtým to bol čl. F

14) Pozri časť 3.2 tohto príspevku

15) Kontrola vonkajších hraníc, právo azylu, prisťahovanie a súdna spolupráca v občianskoprávných veciach

16) Vytvorila novú hlavu IV, nazvanú „Vízová, azylová, prisťahovalecká politika a iné politiky, ktoré sa týkajú voľného pohybu osôb“

do tretieho piliera, zakladajúceho sa na medzivládnom princípe spolupráce. Novo však dostal Súdny dvor určité právomoci aj v tejto oblasti.

Hlava VI, nazvaná „Ustanovenia o policajnej a súdnej spolupráci v trestných veciach“ v čl. 31¹⁷ stanovila, že spoločný postup pri súdnej spolupráci v trestných veciach zahŕňa:

- a) zjednodušenie a urýchlenie spolupráce príslušných ministerstiev, súdov alebo rovnocenných orgánov členských štátov¹⁸ vo vzťahu k súdnemu konaniu a výkonu rozhodnutí;
- b) zjednodušenie postupu extradície medzi členskými štátmi;
- c) zabezpečenie zlučiteľnosti predpisov uplatniteľných v členských štátoch, ak je to nutné na zlepšenie takejto spolupráce;
- d) predchádzanie sporom o príslušnosť medzi členskými štátmi;
- e) postupné prijímanie opatrení zavádzajúcich minimálne pravidlá týkajúce sa znakov skutkových podstat trestných činov a trestov (t.j. približovanie trestného práva) v oblasti organizovaného zločinu, terorizmu a nezákonného obchodu s drogami.

Článok 34¹⁹ stanovil, že k dosiahnutiu cieľov Únie v uvedených oblastiach môže Rada z podnetu členského štátu alebo Komisie jednomyseľne:

- a) prijať **spoločné pozície** vymedzujúce prístup únie k určitej otázke;
- b) prijať **rámcové rozhodnutia** za účelom zblížovania zákonov a iných právnych predpisov členských štátov. **Rámcové rozhodnutia sú záväzné pre členské štáty, pokiaľ ide o výsledok, ktorý sa má dosiahnuť, pričom voľba foriem a metód sa ponecháva na vnútroštátne orgány. Rámcové rozhodnutia nemajú priamy účinok;**
- c) prijať **rozhodnutia** na iný účel, ktorý je v súlade s cieľmi tejto hlavy, okrem zblížovania zákonov a iných právnych predpisov členských štátov. Tieto **rozhodnutia sú záväzné a nemajú priamy účinok;** Rada prijme kvalifikovanou väčšinou opatrenia nevyhnutné na vykonanie týchto rozhodnutí na úrovni únie;
- d) vypracúvať **dohovory**, ktoré **odporúčajú členským štátom na prijatie v súlade s ich príslušnými ústavnými predpismi.** Členské štáty mali začať uplatniteľné postupy v lehote stanovenej Radou. Pokiaľ tieto dohovory nestanovili inak, nadobudli v príslušných členských štátoch platnosť, ak ich prijala aspoň polovica členských štátov. **Opatrenia na vykonanie dohovorov** sa v Rade prijímali dvojtretinovou väčšinou zmluvných strán.

Rada bola povinná prijatie uvedených právnych noriem konzultovať s Európskym parlamentom, ale nebola viazaná jeho názorom.

3.4. SCHENGENSKÉ DOHODY

Významným právnym nástrojom a historicky prvým významnejším doteraz platným právnym aktom²⁰, ktorý sa priamo dotýka oblasti justičnej spolupráce medzi členskými štátmi Únie sú **Schengenské dohody**, teda **Dohoda o postupnom rušení kontrol na spoločných hraniciach** podpísaná 14.6.1985, ktorá nadobudla platnosť až 1.9.1993 a účinnosť 26.3.1995 a **Vykonávacía dohoda** k nej z 19.6.1990. ako aj s nimi spojené dohody a pravidlá.

Schengenské dohody nevznikli ako súčasť primárneho práva Únie. **Vznikli ako medzištátne dohody v rámci medzinárodného práva verejného** v dobe, kedy ešte neexistovala Únia a teda ani tretí pilier spolupráce. Časovo predchádzali Maastrichtskej zmluve. Aj po jej vstupe do platnosti fungovali samostatne, popri spolupráci v rámci Únie. Až **Amsterdamskou zmluvou bol tzv.**

17) Predtým K.3

18) Napríklad samostatných prokuratúr, neodriadených ministerstvu, ako v Slovenskej republike

19) Predtým K.6

20) K zakladajúcim zmluvám je pripojený Protokol č. 19 „O schengenskom acquis začlenenom do rámca Európskej únie“

Schengenský systém začlenený do rámca Únie, pri rešpektovaní toho, že Írsko a Spojené kráľovstvo nie sú zmluvnými stranami Schengenských dohôd. Pri prijímaní nových členov, vrátane Slovenskej republiky, však už bolo *schengenské acquis* súčasťou *acquis communautaire*, ktoré museli všetci kandidáti prevziať v plnom rozsahu. Pôvodnými signatármi Schengenských dohôd boli štáty Beneluxu, Nemecko a Francúzsko, teraz to sú všetky členské štáty Únie s výnimkou Írska a Spojeného kráľovstva.

Hlavným cieľom Schengenských dohôd bolo postupné rušenie kontrol na hraniciach medzi členskými štátmi Únie. S realizáciou tohto cieľa sú spojené bezpečnostné rizika, ktorým sa Schengenské dohody snažili čeliť posilnením policajnej a justičnej spolupráce.

Tým, že Amsterdamská zmluva začlenila Schengenský systém do systému Únie sa prehľadnosť právnej úpravy nijak nezjednodušila. **Časť Schengenského systému, týkajúca sa voľného pohybu osôb bola začlenená do 1. piliera a stala sa súčasťou komunitárneho práva, zatiaľ čo časť, týkajúca sa policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach bola začlenená do 3. piliera a stala sa súčasťou úniového práva.**

Vstupom Amsterdamskej zmluvy do platnosti sa tak oblasť spravodlivosti a vnútra, zriadená Maastrichtskou zmluvou, rozdelila na dve časti, na oblasť justičnej spolupráce v občianskoprávných veciach, víz, azylu a imigrácie, ktoré sa stali súčasťou prvého piliera a na **oblasť policajnej spolupráce a justičnej spolupráce v trestných veciach, ktoré zostali v treťom pilieri.**

3.5. ZMLUVA Z NICE

Zmluva z Nice bola podpísaná 26. februára 2001 a účinnosť nadobudla 1. februára 2003. Táto zmluva previedla agendu zanikajúceho ESUO²¹ na ES a zmenila spôsob rozhodovania, keď namiesto jednomyseľného rozhodovania sa začalo o mnohých otázkach hlasovať kvalifikovanou väčšinou. Jej hlavným cieľom bolo pripraviť Úniu na prijatie skupiny (10) ďalších štátov tak, aby bola zachovaná jej akcieschopnosť.

V oblasti spolupráce v trestných veciach doplnila Zmluva z Nice znenie čl. 29 a 31 Zmluvy o EÚ o možnosť spolupráce prostredníctvom Európskej jednotky pre súdnu spoluprácu („Eurojust“), ktorá má za úlohu koordinovať spoluprácu orgánov členských štátov činných v trestnom konaní, zúčastňovať sa na vyšetrení prípadov závažnej cezhraničnej trestnej činnosti a spolupracovať s Európskou justičnou sieťou, s cieľom zjednodušiť vybavovanie žiadostí o právnu pomoc a extradíciu.

Zmluva z Nice nepriniesla nové formy právnych aktov ani podstatné zmeny v procedúre ich prijímania. Zaviedla možnosť tzv. „užšej spolupráce“²², zriadenej Amsterdamskou zmluvou²³ aj pre oblasť spolupráce v trestných veciach²⁴.

V roku 2004 sa stali členmi Únie okrem Slovenskej republiky aj Česká republika, Estónsko, Cyprus, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko a Slovinsko.

V roku 2007 sa stali členmi Únie aj Bulharsko a Rumunsko.

21) ESUO vzniklo 23. júla 1952 a zmluva o ňom bola uzatvorená na dobu 50 rokov, takže 23. júla 2002 zaniklo

22) Keď Rada zistí, že ciele navrhovanej spolupráce nemožno v primeranom období dosiahnuť uplatnením príslušných ustanovení zmlúv (napríklad nemožno získať jednomyseľný súhlas pre zavedenie nástroja, kde to zmluva vyžaduje), môže najmenej 8 členských štátov za podmienok uvedených v čl.43 zaviesť medzi sebou „užšiu spoluprácu“, ku ktorej sa môžu pripojiť všetky členské štáty

23) Hlava VII

24) V novom znení čl. 40 a vložených článkoch 40a a 40b

3.6. LISABONSKÁ ZMLUVA

Lisabonská zmluva, ktorá bola podpísaná dňa 13. decembra 2007 a je účinná od 1. decembra 2009, priniesla prevratné zmeny takmer vo všetkých oblastiach. **Zrušila pilierovú štruktúru Únie**, zmenila a doplnila existujúcu Zmluvu o Európskej únii a Zmluvu o založení Európskeho spoločenstva premenovala na Zmluvu o fungovaní Európskej únie. **Únia nahradila Európske spoločenstvo a stala sa jeho právnym nástupcom**. Od Lisabonskej zmluvy je Únia založená na dvoch zmluvách, na **Zmluve o Európskej únii** (ďalej len „Zmluva o EÚ“) a na **Zmluve o fungovaní Európskej únie** (ďalej len „Zmluva o fungovaní EÚ“).

Zmluva o EÚ obsahuje ustanovenia o demokratických zásadách, o inštitúciách Únie, o posilnenej spolupráci a ustanovenia o vonkajšej činnosti, vrátane spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej a obrannej politiky. Na prvom mieste uvádza presadzovanie mieru²⁵. Zabezpečenie priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti pre občanov Únie, vrátane predchádzania trestnej činnosti a boja s ňou²⁶ kladie Zmluva o EÚ pred vytváranie vnútorného trhu a hospodársky rozvoj²⁷.

Aj keď **Charta základných práv Európskej únie** zo 7.12.2000, upravená 12.12.2007 v Štrasburgu sa nestala súčasťou základných zmlúv, čl. 6 ods. 1 Zmluvy o EÚ ustanovuje, že **„má rovnakú právnu silu ako zmluvy“**. Toto ustanovenie je oslabené, keď v nasledujúcej vete sa uvádza, že: **„Ustanovenia charty žiadnym spôsobom nerozširujú právomoci Únie vymedzené v zmluvách“**. Spojené kráľovstvo, Poľsko a Česká republika napriek tomu uplatnili určité výhrady²⁸.

Únia sa v čl. 6 ods. 2 zaviazala, že pristúpi k **Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd**. Aj k tomuto ustanoveniu je však pripojená brzda, že týmto pristúpením nie sú dotknuté právomoci Únie vymedzené v zmluvách. Táto brzda je vzápätí z časti odblokovaná ustanovením, že základné práva tak, ako sú zaručené Európskym dohovorm a ako vyplývajú z ústavných tradícií spoločných pre členské štáty, predstavujú všeobecné zásady práva Únie.

Lisabonská zmluva zvýšila úlohu Európskeho parlamentu aj národných parlamentov a to aj v oblasti budovania priestoru slobody, bezpečnosti a spravodlivosti, v rámci ktorého sa Európsky parlament zúčastňuje na legislatívnom procese a národné parlamenty sa zúčastňujú na mechanizmoch hodnotenia vykonávania politik Únie v tejto oblasti a zapájajú sa do politickej kontroly Eurojustu a hodnotenia činnosti Eurojustu²⁹.

Zmluva o fungovaní EÚ v čl. 3 ustanovuje, v ktorých oblastiach má Únia **výlučnú právomoc**, teda v ktorých len Únia môže prijímať právne záväzné akty. Členské štáty môžu byť činné v týchto oblastiach len ak ich na to Únia splnomocní a môžu tiež prijímať opatrenia na vykonanie aktov Únie.

V čl. 4 Zmluva o fungovaní EÚ ustanovuje v ktorých hlavných oblastiach vykonáva Únia **spoločnú právomoc** s členskými štátmi. Členské štáty môžu v týchto oblastiach prijímať právne záväzné akty len v rozsahu, v akom Únia takúto svoju právomoc nevykonáva. Únia pritom musí rešpektovať **zásady subsidiarity a proporcionality**.³⁰

25) Čl. 3 ods. 1 Zmluvy o EÚ

26) Čl. 3 ods. 2 Zmluvy o EÚ

27) Čl. 3 ods. 3 Zmluvy o EÚ

28) Charta sa uplatňuje na Spojené kráľovstvo a Poľsko v súlade s Protokolom č. 30 „O uplatňovaní Charty základných práv Európskej únie na Poľsko a Spojené kráľovstvo“, ktorý je pripojený k Zmluve o fungovaní EÚ. Protokol zdôrazňuje, že prijatie charty nemení vnútroštátne predpisy a postupy v týchto štátoch.

Česká republika pripojila k záverečnému aktu medzivládnej konferencie, ktorá prijala Lisabonskú zmluvu „Vyhlásenie Českej republiky k Charte základných práv Európskej únie“ č. 53. Toto vyhlásenie nemá žiadnu právnu záväznosť a je len vyjadrením Českej republiky o tom, ako ona chápe ustanovenia o uplatnení charty.

29) Čl. 12 písm. c) Zmluvy o EÚ

30) Podľa čl. 5 Zmluvy o EÚ koná Únia v oblastiach, ktoré nepatria do jej výlučnej právomoci len v takom rozsahu a vtedy, ak ciele zamýšľané touto činnosťou členské štáty nemôžu uspokojivo dosiahnuť vnútroštátnymi opatreniami a z dôvodu rozsahu

Popri oblastiach s výlučnou alebo spoločnou právomocou Únie sú aj oblasti, v ktorých Únia má právomoc vykonávať činnosti, ktorými **podporuje, koordinuje alebo dopĺňa** činnosti členských štátov, bez toho, aby v týchto oblastiach nahradzovala ich právomoc³¹.

Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti patrí podľa čl. 4 ods. 2 písm. j) Zmluvy o fungovaní EÚ medzi oblasti, kde má Únia **spoločné právomoci** s členskými štátmi. Podrobne je táto oblasť upravená v **hlave V Zmluvy o fungovaní EÚ**, kde bola prenesená hlava VI bývalej Zmluvy o EÚ.

Hlava V, nazvaná „Priestor slobody, bezpečnosti a spravodlivosti“, sa člení na päť kapitol, prvá obsahuje všeobecné ustanovenia, druhá politiky vzťahujúce sa na hraničné kontroly, azyl a prisťahovalectvo, tretia upravuje justičnú spoluprácu v občianskych veciach, **štvrtá kapitola upravuje justičnú spoluprácu v trestných veciach** a piata policajnú spoluprácu.

Štvrtá kapitola V. hlavy Zmluvy o fungovaní EÚ začína čl. 82, ktorý v ods. 1 ustanovuje, že justičná spolupráca v trestných veciach v Únii je založená na zásade **vzájomného uznávania rozsudkov** a iných justičných rozhodnutí a zahŕňa **aproximáciu zákonov a iných právnych predpisov** členských štátov v uvedených oblastiach.

V čl. 82 až 89, ktoré tvoria 4. kapitolu V. hlavy Zmluvy o fungovaní EÚ sa ustanovuje, že Európsky parlament a Rada môžu v súlade s riadnym legislatívnym postupom³² formou **smerníc** ustanoviť minimálne pravidlá na uľahčenie **vzájomného uznávania rozsudkov a iných súdnych rozhodnutí**, ako aj **policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach, ktoré majú cezhraničný rozmer**. Tieto minimálne pravidlá sa týkajú vzájomnej **prípustnosti dôkazov** medzi členskými štátmi, **práv jednotlivcov v trestnom konaní, práv obetí trestných činov a ďalších osobitných aspektov trestného konania, ktoré Rada vopred určí rozhodnutím**. **Toto rozhodnutie musí byť prijaté jednomyselne po udelení súhlasu Európskeho parlamentu**³³ (čl. 82 ods. 2).

Európsky parlament a Rada môžu v súlade s riadnym legislatívnym postupom prostredníctvom **smerníc** ustanoviť aj minimálne pravidlá týkajúce sa **vymedzenia trestných činov a sankcií** v oblastiach obzvlášť závažnej trestnej činnosti s cezhraničným rozmerom, vyplývajúcim z povahy alebo dôsledkov týchto trestných činov alebo z osobitnej potreby bojovať proti nim na spoločnom základe. Takýmito oblasťami trestnej činnosti sú podľa čl. 83 ods. 1 **terorizmus, obchodovanie s ľuďmi a sexuálne zneužívanie žien a detí, nedovolené obchodovanie s drogami, nedovolené obchodovanie so zbraňami, pranie špinavých peňazí, korupcia, falšovanie platobných prostriedkov, počítačová kriminalita a organizovaná trestná činnosť**. Rada môže jednomyselne, **po udelení súhlasu Európskeho parlamentu prijať rozhodnutie určujúce aj ďalšie oblasti** (čl. 83 ods. 1).

Minimálne pravidlá týkajúce sa vymedzenia trestných činov a sankcií môžu smernice ustanoviť aj v **oblasti, ktorá bola predmetom harmonizačných opatrení**, ak sa ukáže, že aproximácia zákonov a iných právnych predpisov trestného práva je nevyhnutná na zabezpečenie účinného uskutočňovania politiky Únie v tejto oblasti³⁴ (čl. 83 ods. 2).

alebo účinkov navrhovanej činnosti ich možno lepšie dosiahnuť na úrovni Únie (zásada subsidiarity). Podľa zásady proporcionality neprekračuje obsah a forma činnosti Únie rámec toho, čo je nevyhnutné na dosiahnutie cieľov zmlúv. Uplatňovanie týchto zásad podrobnejšie upravuje Protokol č. 2 „O uplatňovaní zásad subsidiarity a proporcionality“, pripojený k Zmluve o fungovaní EÚ

31) Čl. 2 ods. 5 Zmluvy o fungovaní EÚ

32) „Riadnym legislatívnym postupom“ sa rozumie schválenie návrhu Komisie kvalifikovanou väčšinou Rady a Európskym parlamentom. „Mimoriadnym postupom“ (tzv. odsúhlasovací postup) sa rozumie rozhodnutie Európskeho parlamentu za účasti (súhlasu) Rady alebo naopak, rozhodnutie Rady (jednomyselné) po predchádzajúcom súhlase Európskeho parlamentu.

33) Teda tzv. odsúhlasovacím postupom, vyžadujúcim súhlas všetkých členských štátov.

34) Napríklad v rámci uplatňovania politiky ochrany životného prostredia sa ukázalo zosúladenie v trestnoprávnej oblasti nevyhnutným na zabezpečenie účinnosti práva Spoločenstva – pozri rozhodnutie Súdneho dvora vo veci C-176/03 o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2003/80/SVV z 27.01.2003 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva

Ak by sa niektorý člen Rady domnieval, že navrhovanou smernicou podľa čl. 82 ods. 2 alebo podľa čl. 83 ods. 1 alebo ods. 2 by mohli byť dotknuté základné aspekty jeho systému trestného súdnictva, môže požiadať, aby o návrhu smernice rokovala Európska rada. Legislatívny postup sa tým pozastaví najviac na 4 mesiace, počas ktorých Európska rada vec prerokuje a ak dosiahne dohodu, vráti vec späť Rade, ktorá bude v legislatívnom procese pokračovať. Ak sa ani v Európskej rade dohoda nedosiahne, legislatívny proces sa zastaví. V takom prípade možno pristúpiť k tzv. „**posilnenej spolupráci**“, ak aspoň 9 štátov oznámi Európskemu parlamentu, Rade a Komisii, že si želá nadviazať spoluprácu na základe prerokúvaného návrhu smernice.

Podľa čl. 82 ods. 1 písm. a) až d) Európsky parlament a Rada prijímú v súlade s riadnym legislatívnym postupom opatrenia zamerané na vytvorenie pravidiel a postupov na **zabezpečenie uznávania všetkých foriem rozsudkov a iných justičných rozhodnutí** v celej Únii, na **predchádzanie sporom o právomoc medzi členskými štátmi a na ich riešenie**, na **podporu vzdelávania sudcov a justičných pracovníkov** a na **uľahčenie spolupráce** medzi justičnými orgánmi alebo rovnocennými orgánmi členských štátov v rámci trestného stíhania a výkonu rozhodnutí. Formu týchto opatrení zmluva nestanovuje.

Čl. 84 ustanovuje, že Európsky parlament a Rada môžu v súlade s riadnym legislatívnym postupom prijať opatrenia na povzbudenie a podporu činnosti členských štátov v oblasti predchádzania trestnej činnosti, pričom je vylúčená akákoľvek harmonizácia ustanovení zákonov a iných právnych predpisov členských štátov.

Čl. 85 upravuje poslanie a rámcovo vymedzuje úlohy **Eurojustu**. Stanovuje, že Európsky parlament a Rada v súlade s riadnym legislatívnym postupom určia prostredníctvom **nariadení** štruktúru, fungovanie, oblasť pôsobenia a úlohy Eurojustu.

Čl. 86 upravuje, ako Rada v súlade s mimoriadnym legislatívnym postupom prostredníctvom nariadení môže vytvoriť z Eurojustu **Európsku prokuratúru** a rámcovo vymedzuje jej úlohy. Stanovuje, že aj v otázke zriadenia Európskej prokuratúry možno využiť „posilnenú spoluprácu“, ak o zriadenie požiada aspoň 9 členských štátov.

Prijímanie rozhodnutí v oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach si pred Lisabonskou zmluvou vyžadovalo jednomyseľný súhlas členov Rady. Návrhy boli predkladané alebo členskými štátmi, alebo Európskou komisiou. Rada bola povinná, pred rozhodnutím konzultovať návrhy s Európskym parlamentom, ale nebola viazaná jeho názorom. Súdny dvor mal takisto obmedzenú právomoc v zmysle článku 35 Zmluvy o EÚ a Komisia nemohla iniciovať konanie pre porušenie právnych predpisov tretieho piliera proti členskému štátu. Lisabonská zmluva jednomyseľnosť do značnej miery nahradila hlasovaním kvalifikovanou väčšinou, legislatívne návrhy sú predkladané buď skupinou najmenej siedmich členských štátov alebo Európskou komisiou, je zavedený štandardný legislatívny postup, do ktorého je plne zapojený Európsky parlament a po prechodnom období piatich rokov bude Súdny dvor vykonávať svoje všeobecné právomoci aj v tejto oblasti.

4. VÝVOJ PRAMEŇOV PRÁVA EÚ A ES

4.1. ŠTRUKTÚRA ZÁVÄZNOSTĽ A ÚČINNOSŤ PRAMEŇOV PRÁVA EÚ A ES PRED LISABONSKOU ZMLUVOU

Pramene komunitárneho aj úniového práva tvoria hierarchicky:

- a) primárne právo
- b) právne zásady
- c) externé dohody
- d) sekundárne právo

alebo rozhodnutie C-440/05 v spore o neplatnosť rámcového rozhodnutia Rady 2005/667/SVV z 12.7.2005 o posilnení trestnoprávneho rámca pre vynúiteľnosť práva proti znečisťovaniu morí z lodí

e) judikatúra súdneho dvora (s výhradou, že súd právo netvorí, ale „nachádza“).

Primárne komunitárne právo tvoria základné zmluvy medzi členskými štátmi o založení spoločenstiev ESÚO, Euratom a EHS a zmluvy, ktoré ich menia a doplňujú. Primárne právo ES obsahuje základné ustanovenia o oblastiach, kde došlo k prenosu suverenity z členských štátov na ES³⁵.

Primárne únievé právo sa do prijatia Lisabonskej zmluvy týkalo len spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky (tzv. II. pilier) a spolupráce v oblasti justície a vnútorných vecí (tzv. III. pilier). Tvorila ho 1. hlava a 5. až 8. hlava Zmluvy o EÚ. Ostatné časti Zmluvy o EÚ (2. až 4. hlava) len menili alebo dopĺňali zakladajúce zmluvy ES, preto netvorili primárne únievé právo a boli súčasťou primárneho komunitárneho práva. **V súčasnosti je súčasťou primárneho únievého práva celé bývalé komunitárne právo.**

Pramene primárneho práva tvoria "ústavné" právo Únie. Obsahujú ustanovenia, ktoré splnomocňujú jednotlivé orgány prijímať sekundárne pramene práva vo vymedzenom rozsahu právomoci. Z povahy "ústavnosti" primárneho práva vyplýva, že sekundárne právo s ním musí byť v súlade.

Právne zásady sú (spolu s judikatúrou) prameňom na zaplnenie "medzier" v písanom práve. Právne zásady vychádzajú z ustanovení primárneho práva, zo zásad medzinárodného práva, zlučiteľných s povahou Únie, zo zásad vnútroštátnych právnych poriadkov členských štátov, zásad vyplývajúcich z ochrany ľudských práv a základných slobôd a zásad odvodených z povahy a poslania Únie. Okrem zásad vymenovaných v primárnom práve medzi takéto všeobecné zásady zaradil Súdny dvor svoju rozhodovacou praxou napríklad aj zásady právnej istoty a ochrany legitímnych očakávaní a transparentnosti.

Externé dohody sú medzinárodné zmluvy uzatvorené ES ako subjektom medzinárodného práva, s inými subjektmi medzinárodného práva, tretími štátmi alebo medzinárodnými organizáciami a zmluvy, ktoré medzi sebou uzatvorili členské štáty. Nadobudnutím platnosti sa stali súčasťou komunitárneho práva a podľa svojho obsahu môžu mať aj priamy účinok. Môže ísť o tri skupiny dohôd, dohody, ktoré uzavreli len ES, dohody, ktoré uzavreli ES aj členské štáty spoločne, alebo dohody, ktoré uzavreli všetky štáty ES skôr, ako sa stali členskými štátmi ES, ak sa týkajú otázok, ktoré prešli do pôsobnosti ES a druhá zmluvná strana súhlasí so sukcesiou (napr. GATT).

Externé dohody bolo možné uzatvárať aj podľa Zmluvy o EÚ čl. 24 piatej hlavy (Ustanovenia o spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politike = druhý pilier) a čl. 38 šiestej hlavy (Ustanovenia o policajnej a justičnej spolupráci v trestných veciach = tretí pilier). Rada mohla jednomyseľným rozhodnutím poveriť predsedajúceho, aby začal potrebné rokovania, s využitím pomoci Komisie. Takto pripravenú dohodu na odporúčanie predsedajúceho schvaľovala Rada jednomyseľným rozhodnutím. Prijatie schválenej dohody bolo pre členské štáty záväzné. Nezaväzovalo členský štát, ktorého zástupca v Rade vyhlásil, že podľa ústavy tohto štátu realizácia dohody vyžaduje osobitný postup alebo splnenie osobitných podmienok. V takom prípade, sa mohli ostatné členské štáty dohodnúť na predbežnom vykonávaní dohody. Pretože na rozdiel od ES **nebola Únia až do Lisabonskej zmluvy subjektom medzinárodného práva**, nemohla byť jednou zo strán medzinárodnej zmluvy a tieto uzatvárali v súlade s externou dohodou jednotlivé členské štáty.

35) Voľný pohyb tovaru, osôb, služieb, kapitálu, právo usadiť sa, súťažné právo, štátna pomoc, spoločná obchodná politika, hospodárska a menová únia, časť oblasti slobody, bezpečnosti a spravodlivosti – Schengenská dohoda, colná únia, ochrana spotrebiteľa, spoločná poľnohospodárska politika, rybolov, doprava, energetika, niektoré aspekty sociálnej politiky, hospodárska a sociálna súdržnosť, životné prostredie, výskum a vývoj, rozvojová spolupráca a humanitárna pomoc

Sekundárne komunitárne právo tvorili:

- a) **nariadenia** (Regulation) – **normatívne právne akty**³⁶, vydané Európskym parlamentom spoločne s Radou, len Radou, alebo Komisiou, s **priamym účinkom**, zaväzujúce členské štáty, fyzické a právnické osoby, **bez potreby implementácie**, vo všetkých častiach **priamo aplikovateľné** v členských štátoch. Fyzické a právnické osoby sa môžu dovolávať práv podľa tohto aktu pred vnútroštátnymi súdmi. Členský štát nemôže zabrániť platnosti nariadenia na svojom území, má v celom rozsahu prednosť pred vnútroštátnym právom.

Okrem tých aktov, ktoré sú pomenované ako nariadenia, sem patria aj „všeobecné nariadenia“ podľa Zmluvy o založení ESUO a právne akty, ktoré napriek inému označeniu sú v skutočnosti podľa rozhodnutia Súdneho dvora svojim obsahom nariadením.

- b) **smernice** (Directive) – **normatívne právne akty zaväzujúce len členské štáty, ktorým sú určené** a to **len vo vzťahu k výsledku**, ktorý majú dosiahnuť, voľba prostriedkov bola prenechaná na členské štáty. Smernice teda bolo **potrebné implementovať** a to v stanovenej lehote. **Súdny dvor priznal priamy účinok aj smernici, ktorú štát neimplementoval v stanovenej lehote alebo určeným spôsobom, ale len voči štátu**³⁷.

Za smernice sa považujú aj „odporúčania“ podľa Zmluvy o založení ESUO.

- c) **rozhodnutia** – (Decision) **individuálne právne akty, zaväzujúce subjekty, ktorým sú adresované**, obvyčajne členské štáty, ale adresátom mohla byť aj fyzická osoba alebo právnická osoba. Väčšinou sa nezverejňovali vo vestníku ale sa doručovali priamo subjektom, ktorým boli určené. Slúžili predovšetkým na riešenie konkrétnych prípadov.

Za rozhodnutia sa považujú aj právne akty, ktoré napriek inému označeniu sú v skutočnosti podľa rozhodnutia Súdneho dvora svojim obsahom rozhodnutiami a tiež rozhodnutia Súdneho dvora. Naproti tomu právne záväzným aktom nie je akt upravujúci otázky spoločnej zahraničnej a bezpečnostnej politiky prijatý na základe všeobecného usmernenia podľa čl. 13 ods. 13 Zmluvy o EÚ, ani akt vydaný podľa čl. 34 ods. 2 písm. c) Zmluvy o EÚ, aj keď sú pomenované ako „rozhodnutie“.

- d) **odporúčania** (Recommendation) – **nejde o právne záväzný akt**, ide len o výzvu voči členským štátom na určité zachovanie sa.
- e) **stanoviska** (Opinion) – **nejde o právne záväzný akt**, ide len o vyjadrenie názoru, návrhu alebo rady. Adresátom sú najmä členské štáty.

Za odporúčanie alebo stanovisko sa považujú aj inak pomenované nezáväzné akty, ako rezolúcie, uznesenia, programy a pod.

Sekundárne únievé právo tvorili rôzne akty orgánov Únie³⁸, ktorých názvy a charakter sa postupne menili. Pozornosť budeme venovať hlavne aktom sekundárneho únievého práva pre oblasť 3. piliera, teda pre oblasť policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach.

Akých konkrétnych otázok sa mohli týkať regulácie sekundárnym únievým právom pre túto oblasť vyplývalo zo znenia 6. hlavy Zmluvy o EÚ.

Čl. 34 ods. 2 Zmluvy o EÚ splnomocňoval Radu, aby z iniciatívy členského štátu alebo Komisie jednomyseľne prijala alebo vypracovala:

³⁶) Podobné zákonom vo vnútroštátnom práve

³⁷) Pozri rozsudok Súdneho dvora vo veci Ratti, 148/78 z 5. Apríla 1979

³⁸) Napríklad pre oblasť zahraničnej a bezpečnostnej politiky boli vydávané všeobecné usmernenia (General Guideline), spoločné akcie (Joint Action) či spoločné postoje (Common Position)

- a) **spoločné stanoviská** (Common Position) definujúce prístup Únie k určitej otázke. Tieto akty **majú len politickú záväznosť**. Členské štáty mali zaujímať postoje v nich zakotvené na medzinárodných konferenciách i vo vnútroštátnej praxi
- b) **rámcové rozhodnutia** (Framework Decision) na účely zblíženia právnych predpisov členských štátov. Rámcové rozhodnutia sú **záväzné pre členské štáty, ktorým sú určené, pokiaľ ide o výsledok**, ktorý sa má dosiahnuť, pričom voľba foriem a prostriedkov sa ponecháva na národné orgány. Tieto rámcové rozhodnutie **nemajú priamy účinok**
- c) **rozhodnutia** (Decision) sú akty vydané za akýmkoľvek iným účelom, ktorý je v súlade s cieľmi 6. hlavy, týkajúcim sa policajnej a justičnej spolupráce v trestných veciach, okrem zblíženia noriem a úprav členských štátov. Sú **záväzne** ale **nemajú priamy účinok**
- d) **dohovory** (Agreement) vypracúvané Radou, ktoré odporučí prijať členským štátom v súlade s ich ústavnými predpismi. Členské štáty sú povinné začať príslušné konania v lehote stanovenej Radou. Ak nie je v dohovorech ustanovené inak, nadobudnú platnosť v tých členských štátoch, ktoré ich prijali, ak ich prijme aspoň dvojtretinová väčšina členských štátov
- e) **opatrenia na vykonanie dohovorov**, ktoré sa neprijímali jednomyseľne, ale Rada ich prijímala dvojtretinovou väčšinou zmluvných strán
- f) **opatrenia nevyhnutné na vykonanie rozhodnutí** na úrovni Únie, ktoré boli prijímané kvalifikovanou väčšinou.

Pred Amsterdamskou zmluvou existovali aj právne nezáväzné spoločné akty, ktoré členské štáty zaväzovali len politicky a ktoré mali formu zaujatia **spoločného postoja** alebo prijatia **spoločného postupu** s možnosťou prijať opatrenia na uskutočnenie spoločného postupu³⁹.

Rozhodnutia Súdneho dvora sú záväzné pre konkrétny prípad v ktorom sa konalo o predbežnej otázke, o neplatnosti právneho aktu, o neaplikovateľnosti nariadenia, v konaní pre nesplnenie povinnosti vyplývajúcej z primárneho práva alebo pre neplnenie záväzkov vyplývajúcich zo Štatútu Európskej investičnej banky či povinností vyplývajúcich zo Štatútu Európskeho systému ústredných bánk.

Judikatúra Súdneho dvora nie je normatívnym prameňom práva v pravom slova zmysle, má však vysokú autoritu a mimoriadny význam pri riešení otázok súvisiacich s aplikáciou práva Únie a pri tzv. zapíňaní medzier v práve (zabránení *denegatio justitiae*). Judikatúra európskych súdov dotvára ustanovenia zakladajúcich zmlúv a sekundárneho práva prostredníctvom ich výkladu. **Pre oblasť justičnej spolupráce v trestných veciach tento prameň existuje len od Amsterdamskej zmluvy**, ktorá založila obligatórne i fakultatívne kompetencie Súdneho dvora aj pre túto oblasť.

4.2. ŠTRUKTÚRA, ZÁVÄZNOŠŤ A ÚČINNOSŤ PRAMEŇOV PRÁVA EÚ PO LISABONSKEJ ZMLUVE

V prvom rade je potrebné uviesť, že podľa čl. 9 Protokolu č. 36 „O prechodných ustanoveniach“, pripojeného Lisabonskou zmluvou k zakladajúcim zmlúvam, **právne účinky sekundárnych aktov, prijatých na základe Zmluvy o EÚ ktoré boli prijaté pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy, sú zachované tak dlho, pokiaľ sa nezrušia, nevyhlásia za neplatné alebo nezmenia a nedoplnia**. To isté platí aj pre dohovory uzatvorené medzi členskými štátmi a ostatné pramene práva. Zachovaná zostáva aj štruktúra a hierarchia prameňov práva (primárne právo, právne zásady, externé dohody, sekundárne právo, judikatúra Súdneho dvora). Do budúca **sa mení len označovanie aktov sekundárneho práva, ktoré sa už nedelia na komunitárne a úniové**.

Podľa čl. 288 Zmluvy o fungovaní EÚ v znení Lisabonskej zmluvy inštitúcie Únie prijímajú:

- 1/ **nariadenia** (regulation), ktoré majú všeobecnú platnosť, sú **záväzné v celom rozsahu a priamo uplatniteľné** vo všetkých členských štátoch,

39) Článok K.3 Maastrichtskej zmluvy

- 2/ **smernice** (directive), ktoré sú **záväzné** vo všetkých členských štátoch, ktorým sú určené, **pokiaľ ide o výsledok**, ktorý sa má dosiahnuť, pričom voľba foriem a metód na jeho dosiahnutie sa prenecháva orgánom členského štátu,
- 3/ **rozhodnutia** (decision), ktoré sú **záväzné v rozsahu, ako je to v nich uvedené**; ak označujú tých, ktorým sú určené, sú záväzné len pre nich,
- 4/ **odporúčania a stanoviska** (recommandation and opinion), ktoré **nie sú právne záväzné**,
- 5/ **delegované akty**, ktoré musia mať v názve uvedené slovo „delegované“; môže ich vydávať len Komisia, ak na ňu legislatívny akt takéto oprávnenie delegoval; menia alebo dopĺňajú nepodstatné prvky legislatívneho aktu a **majú záväznosť v rozsahu delegovania**,
- 6/ **vykonávacie predpisy**, ktoré musia mať v názve uvedené slovo „vykonávacie“; môže ich vydávať Komisia alebo v osobitných prípadoch Rada, ak im legislatívny akt takéto oprávnenie zveril, preto že bolo potrebné zabezpečiť jednotné podmienky na vykonanie právnych aktov Únie; ich **záväznosť je odvodená od aktu, ktorý vykonávajú a rozsahu zverenia**,
- 7/ iné, **nepomenované akty**, ako sú rezolúcie, vyhlásenia, závery, programy, rokovacie poriadky a pod. **nie sú právne záväzné**.

5. DISKUSIA

S prijímaním a aplikáciou právnych noriem EÚ a ES je spojený celý rad otázok. Jednou z nich je, či všetky doterajšie základné zmluvy patria medzi pramene primárneho práva aj po prijatí Lisabonskej zmluvy.

Lisabonská zmluva nezrušila a nenahradiť Zmluvu o EÚ a Zmluvu o založení ES, ako sa to predpokladalo v odmietnutej Zmluve o Ústave pre Európu, len ich novelizovala. ES síce k 1. decembru 2009 zaniklo a Zmluva o založení ES bola premenovaná na Zmluvu o fungovaní EÚ, ale „polisabonská“ Únia je plnoprávnym právnym nástupcom ES a sukcesuje do všetkých jeho práv a povinností. Všetky základné zmluvy (aj EHS) sú teda prameňmi primárneho práva aj „polisabonskej“ Únie. ESUO 23. júla 2002 zaniklo a Euratom existuje od nadobudnutia platnosti Lisabonskej zmluvy samostatne, mimo Únie, no niektoré ustanovenia Zmluvy o EÚ aj Zmluvy o fungovaní EÚ sa na neho naďalej vzťahujú.

Zastávam názor, že zánikom ESUO zanikla aj zmluva o jeho založení a všetky nadväzujúce ustanovenia základných zmlúv, ktoré sa týkali výlučne len ESUO. Tieto zostávajú už len historickým prameňom práva Únie. Zmluva o založení Euratom a nadväzujúce ustanovenia základných zmlúv však zostávajú v platnosti a sú naďalej nielen historickým ale aj aktuálnym prameňom práva Únie, kým nebudú zrušené, nevyhlásia sa za neplatné alebo sa nezmenia a nedoplnia. Vyplýva to z čl. 9 Protokolu č. 36 o prechodných ustanoveniach pripojeného k zakladajúcim zmluvám, medzi ktoré je v tomto protokole zaradená aj Zmluva o založení Euratom⁴⁰.

Často sú diskutované aj otázky spojené s ďalším prameňom práva, rozhodovacou praxou Súdneho dvora. O jeho rozhodnutiach sa neraz predstavitelia členských štátov ale aj právny experti vyjadrujú, že Súdny dvor právo nielen nachádza, ako by mal, ale aj tvorí, čo nepatrí do právomoci súdov. Svojou rozhodovacou činnosťou napríklad vymedzil základné zásady komunitárneho práva, ako jeho prednosť pred vnútroštátnym právom⁴¹, priamy účinok⁴², nepriamy účinok⁴³, priama uplatniteľnosť⁴⁴ a iné. Vo svojich rozhodnutiach Súdny dvor vymedzil aj hranice právomoci orgánov Únie a ES.

40) Pozri preambulu a čl.1 Protokolu č. 36

41) Rozsudok vo veci Costa, 6/64 z 15. júla 1964

42) Rozsudok vo veci Denkavit, 251/78 z 8. novembra 1979

43) Rozsudok vo veci Pupino, C-105/03 zo 16. júna 2005

44) Rozsudok vo veci Variola, 34/73 z 10. októbra 1973

Zastávam názor, že nesporný vplyv právneho systému *Common Law* na rozhodovanie Súdneho dvora, aj keď tento právny systém je vlastný len dvom členským štátom Únie⁴⁵, je v súlade s primárnym právom Únie.

V oblasti justičnej spolupráce v trestných veciach existujú aj otázky, ktoré sa doteraz nestali predmetom širšej diskusie, akou je aj otázka, či právo Únie (napríklad rámcové rozhodnutie o Európskom zatýkacom rozkaze) nerozširuje rozsah objektov chránených osobitnou časťou Trestného zákona.

Nemožno poprieť, že niektoré formulácie predmetného rámcového rozhodnutia vyvolávajú dojem, akoby dožiadaný štát na základe rámcového rozhodnutia mohol viesť trestné konanie⁴⁶ aj pre činy, ktoré nie sú trestné podľa práva vykonávajúceho štátu. Diskusia na tému, či právo Únie nerozširuje rozsah objektov chránených vnútroštátnym trestným zákonom aj na síce „podobné“ ale predsa len iné objekty, než aké sú chránené podľa osobitnej časti vnútroštátneho trestného zákona a či týmto „skrytým“ spôsobom dochádza k približovaniu aj v tých oblastiach práva členských štátov, ktoré nepatria do kompetencie Únie, by bola komplikovaná a rozsiahlejšia, ako umožňuje tento príspevok. Len čiastočnú odpoveď na túto otázku dáva rozhodnutie Súdneho dvora vo veci *Advocaten voor de Wereld*⁴⁷.

Zaujímavou by bola aj diskusia o budúcnosti justičnej spolupráce v trestných veciach. Vývoj ide dvomi smermi. Jeden sa snaží rešpektovať rozdielnosť rozličných právnych systémov a zachovať maximálnu suverenitu členských štátov. Riešenie vidí vo vytvorení spoločných koordinačných centier, ako je Európska justičná sieť, Eurojust, Europol a vo vzájomnom uznávaní súdnych rozhodnutí. Prekážkami na ktoré vývoj v tomto smere neustále naráža sú predovšetkým vzájomná nedôvera medzi justičnými orgánmi rôznych štátov, nejednotnosť právnych termínov a inštitútov, množstvo opravných prostriedkov, znásobené použitím dvoch alebo viacerých právnych poriadkov.

Druhý smer považuje za účinnejšie zriadiť nové, modernejšie spoločné nástroje na boj proti kriminalite, predovšetkým harmonizáciu trestných zákonov a trestných poriadkov členských krajín a vytváranie nadnárodných inštitúcií, akou má byť napríklad Európsky prokurátor.

Myšlienka zriadiť inštitút Európskeho verejného prokurátora (European Public Prosecutor – ďalej len „EPP“) vzišla už v roku 1994 z Úradu pre finančnú kontrolu Komisie (v tej dobe DG 21), ktorý vyhodnotil existujúcu úroveň ochrany finančných záujmov ES ako nedostatočnú a požiadal renomovaných univerzitných profesorov, aby navrhli modernejšie riešenie. Výsledkom bol podrobný návrh harmonizácie trestného práva v oblasti trestných činov proti finančným záujmom ES a harmonizácie súvisiacej časti trestného konania, spoločne s návrhom na vytvorenie úradu EPP. Projekt dostal názov **Corpus Juris**.

V roku 1997 Európsky parlament požiadal Komisiu, aby preskúmala možnosť uplatnenia *Corpus Juris* v praxi. Výsledná štúdia⁴⁸ poskytla informácie o mnohých inštitútoch trestnej justície v členských štátoch a možnostiach implementácie *Corpus Juris* do jednotlivých trestne právnych systémov. To viedlo k zdokonaleniu pôvodného návrhu. Výsledkom bolo nové znenie, označované ako **Corpus Juris 2000**⁴⁹.

V rokoch 2000 a 2001 boli vypracované štúdie o možnostiach uplatnenia *Corpus Juris* aj v štátoch, ktoré uzatvorili asociačnú dohodu s Úniou, mimo iného aj Slovenskej republike. Ako národný spravodajca som vykonala porovnanie *Corpus Juris* s platným právnym poriadkom Slovenskej republiky a legislatívnymi zámermi, s výsledkom, že Slovenská republika je schopná bez väčších

45) Spojené kráľovstvo a Írsko

46) Konanie o extradícii nepochybne je trestným konaním

47) C-303/05 z 23. mája 2007

48) DALMAS-MARTY, M. – VERVAELE, J. A. E a iní: *The implementation of the Corpus Juris in the Member States*. Intersentia, Antwerp – Groningen – Oxford 2000

49) DALMAS-MARTY, M. – VERVAELE, J. A. E.: *Trestné právo na ochranu záujmov Európskej únie* (Európsky verejný prokurátor). Jura Edition, Bratislava 2003 [preklad a prólog JUDr. Anna Ondrejová]

ťažkosť implementovať všetky ustanovenia Corpusu Juris. K podobným záverom došli aj ostatní národní spravodajcovia. Projekt získal plnú podporu Európskeho parlamentu, ktorý vzniesol požiadavku, aby ochrana proti podvodom prešla do 1. piliera. Túto požiadavku podporila aj Európska rada v Nice. Aj Komisia podporila myšlienku Corpus Juris a navrhla doplniť do Zmluvy o ES čl. 280a, ktorý by upravoval ustanovenie Európskeho verejného prokurátora, jeho úlohy a základné funkcie. Ostatné malo byť upravené v sekundárnej legislatíve. Európska rada v Laekene vyzvala Radu, aby tento návrh urýchlene preskúmala, berúc do úvahy rozdielnosť právnych systémov a tradícií. Rada ministrov pre vnútorné veci a spravodlivosť 28. februára 2002 konštatovala, že realizácia tohto návrhu má „extrémne ústavné dôsledky“ a že „nie je pravý čas na takýto radikálny krok“.

Nasledujúcich 10 rokov nedošlo v tejto otázke k žiadnemu pokroku. Lisabonská zmluva však otvorila dvere pre zriadenie inštitútu EPP aj v prípade, že nebude dosiahnutý súhlas všetkých členských štátov. Formou „posilnenej spolupráce“ môže dôjsť k zriadeniu tohto inštitútu len pre niektoré (najmenej 9) členské štáty. V tejto súvislosti sa stáva problematickým ustanovenie čl. 86 Zmluvy o fungovaní EÚ, ktoré predpokladá, že na EPP sa pretransformuje Eurojust. Štáty, ktorý uvažujú, že sa v súvislosti s EPP nepripoja k „posilnenej spolupráci“, však trvajú na zachovaní Eurojustu.

Inštitút EPP, ako aj projekt Corpus Juris narážali a aj po zakotvení možnosti zriadiť inštitút Európskeho prokurátora v Lisabonskej zmluve stále narážajú na celý rad veľmi vážnych otázok, týkajúcich sa nielen úlohy trestného práva v zoskupení Spoločenstva, ale v tomto kontexte aj celého ďalšieho smerovania vývoja Únie, ako spoločenstva samostatných štátov alebo ako nadnárodného zoskupenia majúceho do istej miery znaky štátneho celku. Ide teda nielen o významné otázky právne ale aj, a predovšetkým, o významné otázky politické.

Predstaviť návrhy možných riešení problematických otázok súvisiacich so zriadením EPP by bolo témou na samostatný príspevok.

6. ZÁVER

Právo Európskych spoločenstiev sa vyznačovalo dvomi základnými vlastnosťami :

- a) **prednosťou** pred právom členského štátu, ktorá znamená, že členský štát nemôže prijímať nové právne predpisy, ktoré nie sú v súlade s právom ES a súdy členského štátu nesmú aplikovať vnútroštátny právny predpis, ktorý je v rozpore s právom ES,
- b) **priamym účinkom** v práve členského štátu, ktorý spočíva v priznaní práv a ukladaní povinností, a to priamo a samostatne, bez pomoci iného právneho predpisu, pričom fyzická osoba alebo právnická osoba sa môže následne dovolať konkrétneho právneho aktu ES priamo pred súdom. Predpokladom priameho účinku je spravidla **priama aplikovateľnosť**, čo je vlastnosť práva ES, ktorá znamená, že k jeho aplikácii dochádza bez pomoci vnútroštátnej normy. Na uplatňovanie práva ES zo strany členských štátov nie je prípustné jeho „prevzatie“ vnútroštátnym zákonodarstvom.

Vo všeobecnosti je možný len vertikálny priamy účinok, okrem prípadov, keď z rozhodnutia Súdneho dvora nevyplýva priznanie horizontálneho priameho účinku⁵⁰.

V oblastiach upravených úniovým právom, vrátane justičnej spolupráce v trestných veciach, členské štáty pred Lisabonskou zmluvou nepreniesli svoje kompetencie na Úniu, iba sa dohodli, že budú v týchto oblastiach spolupracovať a rozvíjať spoločnú činnosť. Neplatil tu preto princíp *supranacionality*, z čoho vyplýval iný spôsob tvorby i fungovania úniového práva, než aké platili vo

⁵⁰⁾ Horizontálny priamy účinok znamená možnosť dovolať sa komunitárnej normy aj vo vzájomných vzťahoch medzi fyzickými alebo právnickými osobami. Vertikálny priamy účinok sa týka len vzťahu jednotlivca a členského štátu. Umožňuje dovolať sa komunitárnej normy len voči členskému štátu a jeho orgánom. Ak štát normu riadne netransponoval, možno ho sankcionovať za porušenie práva ES

vzťahu ku komunitárnemu právu. Vo vzťahu k únióvému právu Európska komisia nemala monopol zákonodarnej iniciatívy, právne akty sa prijímali jednomyseľným súhlasom členských štátov, nemajú priamy účinok ani prednosť pred národným právom a bolo ich preto treba implementovať do národných právnych poriadkov. Súdny dvor priznal únióvému právu tzv. **nepriamy účinok**, to znamená, že vnútroštátny súd je povinný vykladať vnútroštátne právo konformne s právom Únie.

Štáty mali povinnosť úniové právo implementovať, ak to urobili nesprávne alebo oneskorene, majú trestné súdy a orgány činné v trestnom konaní povinnosť uplatniť ich nepriamy účinok. To znamená, že tam, kde vnútroštátna právna norma pripúšťa viacero výkladov, majú povinnosť vyložiť ju „eurokonformne“, teda tak, aby to čo najviac zodpovedalo snahe dosiahnuť výsledok sledovaný rámcovým rozhodnutím. Vnútroštátny súd však musí zohľadniť všetky pravidlá vnútroštátneho práva, len vykladať ich má v rámci možností vo svetle znenia a účelu únióvého práva⁵¹.

Podľa čl. 9 Protokolu č. 36 „O prechodných ustanoveniach“, pripojeného Lisabonskou zmluvou k zakladajúcim zmluvám, právne účinky sekundárnych aktov, dohovorov uzatvorených medzi členskými štátmi a ostatných prameňov práva prijatých na základe Zmluvy o EÚ pred nadobudnutím platnosti Lisabonskej zmluvy, sú zachované tak dlho, pokiaľ sa nezrušia, nevyhlásia za neplatné alebo nezmenia a nedoplnia.

Po nadobudnutí účinnosti Lisabonskej zmluvy⁵² majú prednosť pred právom členského štátu a priamy účinok „nariadenia“ orgánov Únie, a v rozsahu, ako je to v nich uvedené, aj „rozhodnutia“.

Prednosť pred právom členského štátu a priamy účinok majú aj „vykonávacie predpisy“ a tie „delegované akty“, ktoré menia alebo dopĺňajú „nariadenia“ alebo ktoré menia alebo dopĺňajú „rozhodnutia“ v rozsahu, v ktorom tieto majú prednosť pred právom členského štátu a priamy účinok.

„Smernice“ majú nepriamy účinok. „Odporúčania“, „stanoviská“ a nepomenované akty nie sú právne záväzné ale je ich potrebné vziať do úvahy pri eurokonformnom výklade vnútroštátnych právnych noriem.

51) Rozsudok vo veci Pupino, C-105/03 zo 16. júna 2005

52) Podľa čl. 288 Zmluvy o fungovaní EÚ v znení Lisabonskej zmluvy

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY:

1. ČORBA, J. a kol.: Európske právo na Slovensku. Nadácia Kalligram, Bratislava 2002
 2. DALMAS-MARTY, M. – VERVAELE, J. A. E.: Trestné právo na ochranu záujmov Európskej únie (Európsky verejný prokurátor). Jura Edition, Bratislava 2003 [preklad a prológ JUDr. Anna Ondrejová]
 3. DALMAS – MARTY, M. – VERVAELE, J. A. E. a iní: The implementation of the Corpus Juris in the Member States. Intersentia, Antwerp – Groningen – Oxford 2000
 4. SIMAN, M. – SLAŠŤAN, M. – IVANOVA-ŽILÁKOVÁ, D.: Primárne právo Európskej únie. 2. Vydanie, EUROIURIS, Bratislava 2006
 5. SIMAN, M. – SLAŠŤAN, M.: Primárne právo Európskej únie (aplikácia a výklad práva Únie s judikatúrou). 3. vydanie, EUROIURIS, Bratislava 2010
 6. SIMAN, M. – SLAŠŤAN, M.: Súdny systém Európskej únie. 3. vydanie, EUROIURIS, Bratislava 2010
 7. STRÁŽNICKÁ, V.: Zmluva o Európskej únii s úplným znením Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva. Slovak Academic Press, Bratislava 1998
 8. Konsolidované znenie Zmluvy o Európskej únii a Zmluvy o fungovaní Európskej únie (v znení Lisabonskej zmluvy). Ministerstvo zahraničných vecí SR, AVI TOBA PRESS, Bratislava 2008
 9. Úradný vestník Európskej únie (<http://europa.eu.int>)
 10. Texty základných zmlúv, Zlučovacia zmluva, Jednotný európsky akt, Maastrichtská zmluva, Amsterdamská zmluva, Zmluva z Nice (<http://www.nrsr.sk/default.aspx?sid=eu/info/dokumenty/amsterdam>)
 11. Rozhodnutia Súdneho dvora vo veciach:
 - 6/64 – Costa, z 15. júla 1964
 - C-176/03 – o zrušení rámcového rozhodnutia Rady 2003/80/SVV z 27.01.2003 o ochrane životného prostredia prostredníctvom trestného práva
 - C-440/05 – o neplatnosť rámcového rozhodnutia Rady 2005/667/SVV z 12.7.2005 o posilnení trestnoprávneho rámca pre vynútiteľnosť práva proti znečisťovaniu morí z lodí
 - 34/73 – Variola, z 10. októbra 1973
 - 148/78 – Ratti, z 5. apríla 1979
 - 251/78 – Denkavit, z 8. novembra 1979
 - C-105/03 – Pupino, zo 16. júna 2005
 - C- 303/05 – Advocaten voor de Wereld VZW, z 23. mája 2007
- Na internetových adresách:
- <http://curia.europa.eu/jurisp/cgi-bin/form.pl?lang=sk>
 - http://eur-lex.europa.eu/RECH_menu.do?ihmlang=sk
 - <http://europa.eu.int/eur-lex/lex/sk/legis/latest/chap19.htm>
12. Spoločný postup z 29.6.1998 o vytvorení Európskej justičnej siete, Schengenské dohody, Prístupové zmluvy, Charta základných práv Európskej únie (<http://www.euroskop.cz/199/sekce/umluvy>)
 13. Lisabonská zmluva, vrátane protokolov, vyhlásení a ostatných príloh (www.aspi.sk/images/stories/aspi-pdf), pod číslom 486 2009.pdf